

Analiza merytoryczna

„Kompetencje przyszłości w kontekście koncepcji Lifelong Learning (LLL) oraz Lifewide Learning (LWL). Diagnoza. Sieciowanie. Strategie”

Autor opracowania:

Joanna Madalińska-Michalak

Marzec, 2026 r.

Spis treści

I. Wstęp	2
II. Zastosowane metody badań i prezentacja wyników	3
III. Wnioski i rekomendacje	5
III.1 Wnioski.....	5
III.2. Rekomendacje dotyczące rozwiązań systemowych, finansowych i organizacyjnych	7
III.3. Tabelaryczne zestawienie wniosków i rekomendacji	11

I. Wstęp

W obliczu dynamicznych przemian technologicznych, społecznych i środowiskowych rozwój kompetencji przyszłości staje się jednym z kluczowych wyzwań polityk publicznych na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym. Transformacja cyfrowa, automatyzacja, rozwój sztucznej inteligencji, a także rosnące znaczenie gospodarki opartej na wiedzy i zrównoważonym rozwoju wymuszają ciągle dostosowywanie umiejętności, wiedzy i postaw jednostek.

W tym kontekście szczególnego znaczenia nabierają koncepcje uczenia się przez całe życie (Lifelong Learning – LLL) oraz uczenia się wszechstronnego (Lifewide Learning – LWL). LLL podkreśla ciągłość procesu edukacyjnego na wszystkich etapach życia, natomiast LWL uwzględnia różnorodność kontekstów uczenia się – zarówno formalnych, pozaformalnych, jak i nieformalnych.

Kompetencje przyszłości należy rozumieć jako zintegrowany zestaw wiedzy, umiejętności i postaw, obejmujący kompetencje techniczne (np. cyfrowe), społeczne oraz metakompetencje, takie jak krytyczne myślenie, zdolność uczenia się, kreatywność czy adaptacyjność. Ich rozwój jest warunkiem skutecznego funkcjonowania jednostek w zmieniającej się rzeczywistości oraz budowania konkurencyjności regionalnej gospodarki.

Celem niniejszej ekspertyzy jest **ocena dokumentu dotyczącego kompetencji przyszłości w kontekście LLL i LWL**, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji województwa dolnośląskiego. Analiza koncentruje się na poprawności koncepcyjnej, zgodności z dokumentami strategicznymi oraz użyteczności dokumentu jako narzędzia wspierającego projektowanie i wdrażanie polityk publicznych na poziomie regionalnym.

Przeprowadzona analiza wykazała, że dokument zawiera wartościowe odniesienia do standardów międzynarodowych i krajowych oraz trafnie identyfikuje ogólne kierunki rozwoju kompetencji przyszłości. Jednocześnie zauważalne są dysproporcje między częścią przeglądową a analizą regionalną – diagnoza Dolnego Śląska pozostaje niewystarczająco pogłębiona i operacyjna. Konieczne byłoby wzmocnienie komponentu wdrożeniowego poprzez doprecyzowanie mechanizmów realizacji rekomendacji w wymiarze systemowym, prawnym, organizacyjnym i finansowym.

II. Zastosowane metody badań i prezentacja wyników

Zastosowane metody:

Autorzy dokumentu nie wskazali wprost metodologii, ale z analizy treści wynika, że dominują metody jakościowe:

1. Analiza desk research (analiza wtórna) – szerokie opracowanie dokumentów międzynarodowych (UE, UNESCO, OECD, CEDEFOP), krajowych (strategie, polityki publiczne) oraz regionalnych (strategia Dolnego Śląska, Dolnośląska Strategia Innowacji, Dolnośląska Strategia Rozwoju Edukacji Zawodowej).
2. Analiza porównawcza (benchmarking) – porównanie standardów i rekomendacji międzynarodowych z praktyką krajową i regionalną.
3. Analiza jakościowa – ocena spójności koncepcyjnej dokumentu, adekwatności diagnozy oraz operacyjności rekomendacji.

Ocena metod:

Metody zastosowane w dokumencie są w zasadzie prawidłowe dla opracowania przeglądownego i strategicznego, ponieważ pozwalają na kompleksowe przedstawienie kontekstu edukacyjnego i strategicznego Dolnego Śląska. Jednocześnie dokument mógłby zostać wzmocniony o:

- Analizę ilościową w celu oceny dostępności i efektywności inicjatyw edukacyjnych w regionie, poziomu kompetencji nauczycieli i edukatorów (np. statystyki uczestnictwa w kursach, liczba inicjatyw LLL/LWL w miastach i wsiach),
- Analizę systemową (stakeholder analysis) – aby dokładniej zidentyfikować role i powiązania między administracją, szkołami, NGO i sektorem prywatnym oraz luk w regionalnym ekosystemie edukacyjnym.
- Analizę luk (gap analysis) – wskazującą konkretne braki i nierówności w dostępie do kompetencji przyszłości w regionie.
- Studia przypadków (case studies) – opis konkretnych inicjatyw edukacyjnych i projektów lokalnych, pokazujących praktyczne wdrożenie LLL i LWL.

Takie uzupełnienie pozwoliłoby dokumentowi nie tylko syntetycznie przedstawić kontekst i standardy, ale także ocenić operacyjność rekomendacji i skuteczność działań w regionie, dostarczając solidnych podstaw dla planowania polityk i projektów edukacyjnych.

Prezentacja wyników

Analiza dokumentu wskazuje, że **Dolny Śląsk** posiada rozwiniętą sieć inicjatyw edukacyjnych w obszarze LLL i LWL, obejmujących edukację formalną, pozaformalną i nieformalną, jednak z pewnymi ograniczeniami:

1. **Formalna edukacja** – szkoły zawodowe i technika rozwijają kompetencje twarde (IT, energetyka, przemysł 4.0) oraz miękkie (praca zespołowa, kreatywność). Kształcenie dualne ułatwia integrację teorii z praktyką.
2. **Uczelnie wyższe** – ośrodki akademickie (Wrocław i inne miasta) oferują studia podyplomowe, projekty B+R, centra transferu technologii oraz współpracę z sektorem prywatnym.
3. **Edukacja pozaformalna i nieformalna** – liczne inicjatywy NGO (m.in. Fundacja Krzyżowa, Wrocławskie Centrum Seniora), harcerstwo, wolontariat, Uniwersytety Dzieci i Trzeciego Wieku, Dolnośląski Festiwal Nauki.
4. **Wsparcie samorządowe** – DOPS i UMWD organizują szkolenia, warsztaty i projekty edukacyjne oraz wspierają finansowo szkoły i kadrę dydaktyczną. Brakuje jednak centralnej platformy informacyjnej i spójnego systemu koordynacji działań.

Dokument dobrze prezentuje **potencjał Dolnego Śląska**, jest silnie osadzony w standardach międzynarodowych i prawidłowo rozumie LLL i LWL jako komplementarne podejścia. Szeroko ujmuje kompetencje techniczne, społeczne i metakompetencje.

Jednocześnie dokument nie w pełni analizuje **nierówności terytorialne** – różnice między dużymi ośrodkami miejskimi (Wrocław, Legnica, Wałbrzych) a mniejszymi miejscowościami – oraz **systemowe mechanizmy współpracy** między szkołami, uczelniami, NGO i administracją. Rekomendacje są w większości ogólne, bez wskazania konkretnych działań operacyjnych, np. tworzenia hubów kompetencji, platform cyfrowych czy mechanizmów współfinansowania projektów międzysektorowych.

III. Wnioski i rekomendacje

III.1 Wnioski

Analiza dokumentów, strategii regionalnych oraz praktyk w zakresie LLL i LWL na Dolnym Śląsku pozwala sformułować następujące wnioski. Wnioski te odnoszą się do trzech kluczowych obszarów: merytorycznego, systemowego i instytucjonalnego oraz finansowego i organizacyjnego.

I. Aspekty merytoryczne

W pierwszej kolejności wnioski dotyczą jakości, dostępności oraz zakresu oferty edukacyjnej w obszarze LLL i LWL.

1. Nierównomierna dostępność i jakość programów LLL/LWL

W regionie występują istotne dysproporcje w dostępie do oferty edukacyjnej pomiędzy dużymi ośrodkami miejskimi (Wrocław, Legnica, Wałbrzych) a mniejszymi miejscowościami. Prowadzi to do zróżnicowanych możliwości rozwoju kompetencji przyszłości wśród mieszkańców Dolnego Śląska.

2. Niewystarczające przygotowanie kadry dydaktycznej

Część nauczycieli i edukatorów nie posiada wystarczających kompetencji w zakresie stosowania nowoczesnych metod dydaktycznych, integracji edukacji formalnej z pozaformalną oraz wykorzystania narzędzi cyfrowych w procesie nauczania.

3. Ograniczony dostęp do infrastruktury technologicznej

Podmioty realizujące edukację pozaformalną i nieformalną, zwłaszcza w mniejszych ośrodkach, często dysponują niewystarczającymi zasobami technologicznymi, co ogranicza możliwość prowadzenia nowoczesnych form kształcenia, w tym zajęć hybrydowych i zdalnych.

4. Niska świadomość znaczenia kompetencji przyszłości

W szczególności w mniejszych miejscowościach obserwuje się ograniczoną świadomość znaczenia kompetencji cyfrowych, społecznych i ekologicznych („zielonych”) dla rozwoju zawodowego i społecznego.

II. Uwarunkowania systemowe i instytucjonalne

Drugi obszar wniosków koncentruje się na uwarunkowaniach systemowych, instytucjonalnych oraz mechanizmach koordynacji działań w regionie.

1. Brak spójnych mechanizmów wspierających rozwój LLL/LWL

Działania w obszarze edukacji ustawicznej i pozaformalnej mają charakter rozproszony i nie są oparte na jednolitych mechanizmach wsparcia ani wspólnych wytycznych, co ogranicza ich skalę i efektywność.

2. Ograniczona trwałość współpracy międzysektorowej

Współpraca pomiędzy instytucjami edukacyjnymi, administracją publiczną, organizacjami pozarządowymi i sektorem prywatnym najczęściej ma charakter doraźny i projektowy, co utrudnia budowanie trwałych partnerstw regionalnych.

3. Brak wspólnych standardów programowych i walidacji kompetencji

Zidentyfikowano brak spójnych ram dotyczących projektowania programów LLL/LWL oraz dokumentowania efektów uczenia się, co ogranicza przejrzystość i porównywalność oferty edukacyjnej w regionie.

III. Aspekty finansowe i organizacyjne

Trzeci obszar wniosków odnosi się do stabilności finansowania i organizacji działań w zakresie LLL/LWL.

1. Niedostatecznie rozwinięte struktury współpracy regionalnej

Brak trwałych, zinstytucjonalizowanych form współpracy pomiędzy kluczowymi interesariuszami ogranicza efektywność działań w obszarze LLL/LWL oraz utrudnia ich koordynację na poziomie regionalnym.

2. Brak stabilnych mechanizmów finansowania

Finansowanie inicjatyw edukacyjnych ma w dużej mierze charakter krótkoterminowy i projektowy, co ogranicza możliwość długofalowego rozwoju i skalowania programów.

3. Fragmentacja systemu informacji o ofercie edukacyjnej

Brak zintegrowanego i łatwo dostępnego systemu informacji o kursach, szkoleniach i inicjatywach edukacyjnych utrudnia udział mieszkańców w działaniach LLL/LWL oraz obniża efektywność realizowanych projektów.

III.2. Rekomendacje dotyczące rozwiązań systemowych, finansowych i organizacyjnych

Poniższe rekomendacje wynikają z analizy wniosków dotyczących Dolnego Śląska i mają na celu poprawę jakości, dostępności oraz spójności działań w obszarze LLL i LWL. Rekomendacje przedstawiono w trzech obszarach odpowiadających rozwiązaniom merytorycznym, systemowym i organizacyjnym oraz finansowym, w celu wsparcia rozwoju LLL i LWL na Dolnym Śląsku.

A. Rekomendacje merytoryczne – dotyczące treści i jakości programów LLL/LWL (obejmują m.in. wyrównanie jakości i dostępności programów, wsparcie nauczycieli i edukatorów, poszerzenie dostępu do technologii oraz rozwój kompetencji cyfrowych i ekologicznych)

1. Wyrównanie jakości i dostępności programów LLL/LWL

- Opracowanie minimalnych standardów dotyczących treści i zakresu programów LLL/LWL dla regionu, uwzględniających studia podyplomowe, kursy specjalistyczne, szkolenia oraz programy pozaformalne.
- Rozszerzenie oferty edukacyjnej w mniejszych miejscowościach poprzez wsparcie mobilnych laboratoriów, edukacyjnych autobusów, platform e-learningowych oraz centrów kompetencji lokalnych.

2. Wsparcie nauczycieli i edukatorów

- Wprowadzenie programów szkoleń i warsztatów dla kadry dydaktycznej, obejmujących nowoczesne metody nauczania, integrację edukacji formalnej z pozaformalną oraz wykorzystanie narzędzi cyfrowych.
- Stworzenie lokalnych sieci wsparcia i platform wymiany dobrych praktyk, angażujących nauczycieli, edukatorów, NGO i przedstawicieli biznesu.

3. Poszerzenie dostępu do technologii w edukacji pozaformalnej i nieformalnej

- Uruchomienie programów dotacyjnych umożliwiających zakup sprzętu i oprogramowania.

- Tworzenie regionalnych centrów kompetencji cyfrowych wspierających zajęcia hybrydowe i online

4. Rozwój kompetencji cyfrowych i ekologicznych

- Włączenie do programów LLL/LWL komponentu „zielonych kompetencji” – szkoleń i warsztatów dotyczących ekologii, OZE, gospodarki o obiegu zamkniętym oraz zrównoważonego rozwoju. Realizacja kampanii edukacyjnych i programów szkoleń dotyczących kompetencji przyszłości i zielonych kompetencji w szkołach, uczelniach i społecznościach lokalnych.

B. Rekomendacje systemowe i organizacyjne – dotyczące współpracy, koordynacji i infrastruktury (obejmują wzmocnienie współpracy międzysektorowej, tworzenie hubów kompetencji i brokerów edukacyjnych oraz centralizację i poprawę systemu informacji)

1. Wzmocnienie współpracy międzysektorowej

- Tworzenie trwałych struktur współpracy regionalnej obejmujące administrację publiczną, szkoły, uczelnie, organizacje pozarządowe oraz przedsiębiorstwa.
- Partnerstwa te powinny działać w oparciu o formalne porozumienia lub sieci współpracy, co pozwoli na efektywniejsze planowanie działań edukacyjnych, wymianę zasobów i know-how oraz koordynację projektów LLL i LWL w regionie.

2. Regionalne huby kompetencji i brokerzy edukacyjni

- Rekomenduje się utworzenie hubów kompetencji w strategicznych lokalizacjach Dolnego Śląska, pełniących rolę centrów wsparcia dla instytucji edukacyjnych i społecznych. Lokalne huby mogłyby oferować dostęp do ekspertów, narzędzi dydaktycznych, szkoleń oraz wspierać organizowanie projektów międzysektorowych.
- Równolegle wskazane jest powołanie brokerów edukacyjnych, którzy zajmowałiby się koordynacją działań, wymianą informacji i tworzeniem partnerstw między szkołami, uczelniami, NGO i przedsiębiorcami.

3. Centralizacja i poprawa systemu informacji

- Wdrożenie scentralizowanej platformy cyfrowej zawierającej aktualną bazę kursów, szkoleń, warsztatów i projektów edukacyjnych pozwoli mieszkańcom Dolnego Śląska łatwo

znaleźć dostępne formy kształcenia. Platforma powinna być przyjazna użytkownikowi, dostępna na urządzeniach mobilnych i wspierana przez lokalne media społecznościowe.

- Wyznaczenie regionalnych koordynatorów ds. LLL/LWL odpowiedzialnych za aktualizację i popularyzację oferty edukacyjnej zapewni, że informacje będą rzetelne, bieżące i dostępne dla wszystkich grup społecznych. Koordynatorzy mogliby także wspierać instytucje edukacyjne w planowaniu działań i integrowaniu projektów w ramach regionalnego ekosystemu edukacyjnego.

C. Rekomendacje finansowe – dotyczące stabilnego i długofalowego wsparcia inicjatyw LLL/LWL (obejmują mechanizmy długofalowego finansowania, wsparcie projektów innowacyjnych i mobilnych oraz integrację wsparcia cyfrowego i „zielonych kompetencji”)

1. Stabilne i długofalowe finansowanie inicjatyw LLL/LWL

- **Mechanizmy długofalowego finansowania** - Zamiast finansowania jednorazowego lub projektowego, rekomenduje się stworzenie mechanizmów stałego wsparcia finansowego dla inicjatyw LLL/LWL. Mogą to być regionalne fundusze edukacyjne, programy grantowe dla NGO, szkół i uczelni, a także modele współfinansowania ze strony sektora prywatnego. Długofalowe finansowanie pozwoli nie tylko na utrzymanie ciągłości programów, ale także na ich rozwój, skalowanie działań i wprowadzanie innowacji.

2. Wsparcie projektów innowacyjnych i mobilnych

- Finansowanie powinno uwzględniać projekty innowacyjne, takie jak mobilne laboratoria, edukacyjne autobusy czy platformy e-learningowe, które umożliwią dotarcie z ofertą edukacyjną do mniejszych miejscowości i grup społecznych o ograniczonym dostępie do tradycyjnych form edukacji.

3. Integracja wsparcia cyfrowego i „zielonych kompetencji”

- Finansowanie wyposażenia instytucji edukacyjnych i NGO w nowoczesne narzędzia cyfrowe, umożliwiające prowadzenie zajęć hybrydowych, warsztatów online i programów e-learningowych.

- Długofalowe wsparcie projektów edukacyjnych związanych z ekologią, OZE, gospodarką o obiegu zamkniętym i zrównoważonym rozwojem, włączając te tematy w programy LLL/LWL.

III.3. Tabelaryczne zestawienie wniosków i rekomendacji

Nr	WNIOSKI (opisane w punktach)	REKOMENDACJE (opisane w punktach)	ADRESACI
I	<p>Wnioski dotyczące aspektów merytorycznych</p> <p>Przykład: Wnioski dotyczące jakości i dostępności oferty edukacyjnej</p>	<p>Rekomendacje</p>	<p>Adresaci</p> <p>Przykład: Jednostki mające wpływ na tworzenie i monitorowanie polityki oświatowej, wdrażanie jej na poziomie regionalnym oraz organizację procesu edukacyjnego</p>
1.	<p>Nierównomierna dostępność i jakość programów LLL/LWL</p> <p>Istnieją znaczne różnice w jakości i dostępności kursów, szkoleń i programów pozaformalnych w Dolnym Śląsku. Duże ośrodki miejskie (Wrocław, Legnica, Wałbrzych) oferują szeroką gamę inicjatyw, podczas gdy mniejsze miejscowości mają ograniczony dostęp do programów edukacyjnych, co pogłębia nierówności w rozwoju kompetencji przyszłości.</p>	<p>Wyrównanie jakości i dostępności programów LLL/LWL</p> <p>Opracowanie minimalnych standardów dotyczących treści i zakresu programów LLL/LWL dla regionu, uwzględniających studia podyplomowe, kursy specjalistyczne, szkolenia oraz programy pozaformalne.</p> <p>Rozszerzenie oferty edukacyjnej w mniejszych miejscowościach poprzez wsparcie mobilnych laboratoriów, edukacyjnych autobusów, platform e-learningowych oraz centrów kompetencji lokalnych.</p>	<p>Ministerstwo Edukacji Narodowej, Kuratorium Oświaty, dyrektorzy szkół zawodowych, samorząd województwa</p>

2.	<p>Niedostateczne wsparcie nauczycieli i edukatorów W wielu placówkach kadra dydaktyczna nie posiada wystarczających kompetencji w zakresie nowoczesnych metod nauczania, integracji edukacji formalnej z pozaformalną oraz wykorzystania narzędzi cyfrowych.</p>	<p>Wsparcie nauczycieli i edukatorów Wprowadzenie programów szkoleń i warsztatów dla kadry dydaktycznej, obejmujących nowoczesne metody nauczania, integrację edukacji formalnej z pozaformalną oraz wykorzystanie narzędzi cyfrowych.</p> <p>Stworzenie lokalnych sieci wsparcia i platform wymiany dobrych praktyk, angażujących nauczycieli, edukatorów, NGO i przedstawicieli biznesu.</p>	<p>Ministerstwo Edukacji Narodowej, samorząd wojewódzki, szkoły, uczelnie, ośrodki doskonalenia nauczycieli, NGO</p>
3.	<p>Ograniczony dostęp do technologii w edukacji pozaformalnej i nieformalnej Podmioty realizujące edukację pozaformalną i nieformalną w mniejszych miejscowościach często dysponują niewystarczającymi zasobami technologicznymi, co ogranicza prowadzenie zajęć hybrydowych i zdalnych.</p>	<p>Poszerzenie dostępu do technologii w edukacji pozaformalnej i nieformalnej Uruchomienie programów dotacyjnych umożliwiających zakup sprzętu i oprogramowania. Tworzenie regionalnych centrów kompetencji cyfrowych wspierających zajęcia hybrydowe i online.</p>	<p>Urząd Marszałkowski, samorządy lokalne, NGO, szkoły i uczelnie</p>
4.	<p>Niska świadomość kompetencji przyszłości W mniejszych miejscowościach mieszkańcy w ograniczonym stopniu rozumieją znaczenie kompetencji cyfrowych, społecznych i ekologicznych („zielonych”) dla rozwoju osobistego i zawodowego..</p>	<p>Włączenie do programów LLL/LWL komponentu „zielonych kompetencji” – szkoleń i warsztatów dotyczących ekologii, OZE, gospodarki o obiegu zamkniętym oraz zrównoważonego rozwoju Realizacja kampanii edukacyjnych i programów szkoleń dotyczących kompetencji przyszłości i zielonych kompetencji w szkołach, uczelniach i społecznościach lokalnych.</p>	<p>MEN, kuratoria, NGO, szkoły, lokalne społeczności</p>
II		<p>Rekomendacje</p> <p>(proponowane zmiany w przepisach prawa)</p>	
1	Nie dotyczy	Nie dotyczy	
III	<p>Wnioski dotyczące aspektów <u>finansowych i organizacyjnych</u></p>	<p>Rekomendacje</p>	<p>Adresaci</p>

1.	<p>Brak mechanizmów współpracy międzysektorowej Brak trwałych struktur współpracy między administracją, szkołami, uczelniami, NGO i przedsiębiorcami ogranicza efektywność działań LLL/LWL. Instytucje publiczne, szkoły, uczelnie, NGO i przedsiębiorcy rzadko działają w ramach spójnych partnerstw regionalnych</p>	<p>Wzmocnienie współpracy międzysektorowej Tworzenie trwałych struktur współpracy między administracją, szkołami, uczelniami, NGO i przedsiębiorcami w ramach regionalnych partnerstw edukacyjnych. Wyznaczenie lokalnych brokerów edukacyjnych i regionalnych hubów kompetencji do koordynacji LLL/LWL.</p>	Urząd Marszałkowski, samorządy lokalne, szkoły, uczelnie, NGO, przedsiębiorcy
2.	<p>Ograniczone finansowanie inicjatyw LLL/LWL Wiele projektów edukacyjnych finansowanych jest jednorazowo lub okresowo, brak mechanizmów długofalowego wsparcia.</p>	<p>Stabilne finansowanie inicjatyw LLL/LWL Wprowadzenie mechanizmów długofalowego finansowania projektów edukacyjnych, np. poprzez fundusze regionalne, programy grantowe i współfinansowanie przez sektor prywatny.</p>	Urząd Marszałkowski, samorządy lokalne, Ministerstwo Edukacji Narodowej
3.	<p>Fragmentacja informacji o inicjatywach edukacyjnych Brak zintegrowanego i łatwo dostępnego systemu informacji ogranicza udział mieszkańców w działaniach LLL/LWL i efektywność projektów.</p>	<p>Centralizacja informacji o inicjatywach edukacyjnych Stworzenie regionalnej platformy informacyjnej lub rozbudowanie istniejących stron Urzędu Marszałkowskiego oraz powiatów, obejmującej bazę szkoleń, kursów, warsztatów i programów LLL/LWL. Wyznaczenie koordynatorów regionalnych ds. LLL/LWL odpowiedzialnych za aktualizację i popularyzację oferty edukacyjnej w regionie.</p>	Urząd Marszałkowski, powiaty, szkoły, uczelnie, NGO